

Благоевград 2700, ул. "Иван Михайлов" № 66, Tel. + 359 /73/588 553, Fax + 359
/73/ 885516 E-mail: art@swu.bg, <http://www.swu.bg>

ФАКУЛТЕТ ПО ИЗКУСТВАТА

Катедра „ТЕЛЕВИЗИОННО, ТЕАТРАЛНО И КИНОИЗКУСТВО“

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд

„ЛИНЕЙНИЯТ МОНТАЖ ПРИ ИЗГРАЖДАНЕ НА ФИЛМОВ РАЗКАЗ“

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

в област на Висше образование 8. Изкуство, Професионално направление 8.4

Театрално и филмово изкуство (Кинознание, киноизкуство и телевизия)

с научен ръководител доц. д-р Клавдия Камбурова

Рецензент

проф. д-р Цветан Недков

Дисертационният труд „Линейният монтаж при изграждане на филмов разказ” на докторантката Биляна Топалова е същностен анализ на философските, технологичните и психологичните принципи на монтажа. Като се опира на основните постулати на киноизкуството във всички негови творчески измерения – от драматургията, режисьорската и операторската работа до монтажа и завършената цялост на творбата, докторантката прави обобщен и пълен анализ на психологията на създаване и възприятие на екранното изкуство.

Дисертационният труд се опира върху ясна и добре формулирана структура. Уводът въвежда в тематиката, поставяйки основните опорни точки на изследването. В първата глава е разгледана същността на линейния монтаж и връзката му с киното в психологически, философски и творчески аспект. Във втората глава е обърнато внимание на базовите средства за изграждане на линейния монтаж като време, пространство, крупности и детайл. Това е анализ на киноезика едновременно в ширина и дълбочина. Последната трета глава е посветена на новите форми на линеен монтаж, появили се с технологичния бум. Там е намерило място и пространството като основен фактор при монтажа. Съвременните тенденции при линейния монтаж, на които е посветена последната глава преди заключението, маркират интересни перспективи пред развитието на киното в условията на ускорено развитие на технологиите.

Дисертацията е обемно изследване на много аспекти на линейния монтаж, недостатъчно разглеждани в дълбочина до момента. Онтологичният анализ на киноезика, проследен не толкова хронологично, колкото по логиката на неговото структуриране в цялост, е амбициозен опит да се постави началото на по-сериозно и всеобхватно изследване. Интересен е фактът, че анализът на линейния монтаж тече в дисертационния труд нелинейно, използвайки опорни точки във вертикала, а не в хоризонтала. Това е обяснено и в текста на дисертацията:

„Паметта работи с опорни точки. Киното също работи с опорни точки. Изкуството на киното е изкуство на избора на време. Когато се опитаме да си

спомним един филм какво си спомняме? Филмът изгражда една идентичност. Това е изборът на времената, подбор на паметта. Филмът е подобен на паметта. Той е избор от времетраения, фокусиращи неговата идентичност. Самата идентичност е подбор на значимите моменти акцента в траенето, който необходимо поражда действието, прехожда в схемата на сюжета като отговор на въпроса защо. Движението отговаря на въпроса как.»

Мотивите за избора на тази тема за дисертация са добре обосновани още в уводната част и маркират сериозни дискуссионни проблеми на съвременното кино и киноезик:

„Да се покаже, че не само останалите в историята филми на големите творци използват този тип монтаж, а и съвременното кино има своите сюжети, жанрове, които са в състояние да развълнуват и да представят една история в нейната дълбочина, последователност, като използват линейно построения човешкия живот.“

Биляна Топалова е избегнала хронологичния подход, необичайно и подходящо решение за дисертационен труд от този тип. Разгледала е както общото, така и частното във филмовия език – от наратива до вътрешнокадровия монтаж. Не е разграничила българското от световното кино в анализа си, което също заслужава адмирации. Придържала се е към структура на разсъжденията, която позволява да се направят по-дълбоки изводи от очакваните и това е разширило обсега на изследването.

Впечатляващо е съчетанието на психология и философия при изследването на въздействието на линейния монтаж. Още в началото тя подсказва причината да наблегне върху този качествен аспект на темата на дисертационния труд: *„От киното постепенно започват да изчезва "психологията", съсредоточава се върху проблемите на индивида, намалява значението на актьорското майсторство и се отбелязва упадък на относително сложните повествователни форми.“*

Докторантката се е опряла на широк спектър на източници, обхващащи едновременно философията, технологията, физиологията и драматургията на възприятие. Богатството на източниците, които не са ограничени само до кинонауката, а обхващат множество сфери на мисълта – семиотика, философия, дори лингвистика, е предпоставка за задълбоченост на анализа, въпреки че в такъв обем не може да се търси изчерпателност. Интересен и впечатляващ е фактът, че са проследени дори научни трудове от древността, които са използвани адекватно на съвременните научни тенденции и внасят стабилна аргументация в защита на основната теза на дисертационния труд.

Работата ѝ е по-скоро семиотична, отколкото обяснителна. Топалова прониква във взаимовръзките между различните нива на перцепция, извежда причинно следствените отношения и ги обяснява в добре структурирана последователност, за да обоснове изводите си.

В дисертацията е демонстрирано добро познаване на принципите на екранното възприятие, анатомията и психофизическите особености на зрението и кинорепродукцията. Времето като кинокатегория е анализирано подходящо като основна същност на монтажното изкуство. Достиженията на съвременната философия и физика по отношение на времето като абсолютна категория, а не само като изобразителен елемент, също присъстват в дисертацията.

Топалова познава задълбочено и добре употребява основните пунктове на режисьорската и операторската работа – нещо, задължително за добрия монтажист. Паралелно с това тя изследва и пространството заедно с неговите специфични проявления в различните аспекти на киноезика – от реалността към екранната пластика до виртуалността на съвременните кино- и видеореалии. Разнообразието на изследваните аспекти се изразява и във факта, че отделните елементи на анализа включват не само абстрактни категории като време и пространство, но и реални участници в създаването на кинотворбата със спецификите на тяхното участие – драматург, режисьор, оператор, актьор и

МОНТАЖИСТ.

Интересно и много актуално е сравнителното изследване на киното и телевизионните сериали и преливането на елементи от единия жанр в другия през призмата на линейния монтаж. Докторантката успява да надскочи ограниченията на драматургичните разлики и разглежда общите неща спрямо киноезика отвъд спецификите на жанровете.

„...съвременния зрител е понесен от вълна на мозайкови сюжети, фрагментирани разкази, визуални ефекти, той все пак изпитва нужда от подредеността на линейния разказ, в който живота на човека е изграден от причинно-следствени връзки, от движението на календара – вчера, днес, утре в бъдеще. Тази негова потребност се задоволява от телевизионните сериали, които в различни формати, сюжети и форми карат зрители от различни възрасти и различни краища на света да сядат пред телевизионния екран.“

Ограниченият обем на един дисертационен труд е предпоставка само да се маркират основните постулати на тезата. Всъщност работата на Биляна Топалова е анонс за по-дълбоко изследване на концептуалните базови опорни точки в бъдещ разширен труд.

Вероятно също поради ограниченията на формата са допуснати и някои неточности, които биха могли да бъдат избегнати при последваща редакция. В увода се наблюдават крайни обобщения, които ограничават спектъра на аналитичния поглед. Културното разнообразие на съвременния киноезик е твърде широко, за да бъде механично вкарано в границите, поставени от докторантката – като твърдението, че днес липсват филми за социалното неравенство или че има някакви категорични ограничения в образа на майката например. На места наративът на дисертацията е нарушен, механично са прескачани моменти, които все още не са доизяснени, за да се премине към все още недоказани изводи.

Налице са и случайни грешки („Андрей Търговски“ вместо Андрей Тарковски). На места излишно усложненият език води до употреба на

неподходящи думи (контрагенти вместо контрапункти). Има несъгласувани изречения, в които смисълът на фразата се губи. Това са обаче механични проблеми, които лесно могат да бъдат отстранени.

Изводите на докторантката са сравнително категорични, но донякъде непълни. Трудът ѝ е маркирал още няколко сериозни проблема, които биха могли да влязат в заключителната част и да станат основа на бъдещи анализи. Като цяло приносната част е изчерпателно богата, свързана е с изясняване, но и с разширяване на тематиката по отношение на киноезика в различни аспекти на развитие.

Смятам, че този дисертационен труд е важен и перспективен. Вярвам, че може да бъде доразвиван и в бъдеще, тъй като съдържа интересни и дискуссионни проблеми, свързани с развитието на екранната пластика. Гласувам с „ДА“

11.12.2018

Подпис: